

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ШИНКАРУК АНАСТАСІЯ ІВАНІВНА

УДК 342.951:347.961:347.135.224

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІУСІВ
У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Журавльов Дмитро Володимирович,

Інститут права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України,
перший заступник директора

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

т.в.о. завідувача докторантури та аспірантури

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Прокопенко Олексій Юрійович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

завідувач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3

Захист відбудеться «18» жовтня 2018 р. о 11⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 в Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «18» вересня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Розбудова України як правової держави, а також її повноцінна інтеграція до високорозвиненої західноєвропейської спільноти передбачають проведення низки реформ в основних галузях і сферах національного суспільного життя з метою узгодження головних інститутів з вимогами та стандартами, встановленими Європейським Союзом. Ідеться про вдосконалення інститутів нотаріату й державної реєстрації. Протягом тривалого часу після проголошення незалежності влада в Україні не приділяла належної уваги зазначеним інститутам, що спричинило високий рівень корупції та протиправної діяльності, попри те, що за своїм призначенням вони орієнтовані на зміцнення режиму законності й правопорядку, гарантування прав і законних інтересів учасників суспільних відносин. Упродовж декількох останніх років було здійснено важливі кроки в напрямі реформування механізму державної реєстрації з метою його спрощення та підвищення доступності, зрозумілості для громадян з позицій користування ним, забезпечення прозорості та контрольованості його функціонування. У зв'язку із цим функціями та повноваженнями суб'єктів державної реєстрації було наділено нотаріусів, що цілком відповідає європейській практиці. Оцінюючи ці кроки як позитивні, водночас слід констатувати відсутність належного їх законодавчого врегулювання, на чому неодноразово наголошували як представники наукових кіл, так і юристи-практики.

Недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації в Україні, а також брак комплексних наукових праць із цього питання актуалізують дослідження, присвячене вивченню загальних і специфічних аспектів діяльності нотаріусів у зазначеній сфері, окресленню ключових проблем і можливих способів їх розв'язання.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематику правового регулювання нотаріусів досліджували такі науковці, як: В. Б. Авер'янов, І. А. Алфьоров, О. М. Бандурка, В. В. Баранкова, Є. Ю. Бараш, Я. Є. Барц, В. О. Басс, Д. М. Бахрах, О. І. Безпалова, Т. В. Бендерська, Ю. Ю. Бисяга, Ю. П. Битяк, М. В. Бондарева, В. В. Галуцько, І. П. Голосніченко, Г. Ю. Гулевська, С. М. Гусаров, Н. М. Денисяк, Є. В. Додін, М. О. Долгов, О. Ю. Дрозд, Ю. В. Желіховська, А. П. Кармолицький, В. В. Ковальська, Ю. В. Ковбасюк, А. Т. Комзюк, М. І. Корнієнко, М. В. Кравчук, М. Ф. Криштанович, В. В. Маліков, А. А. Манжула, Г. О. Манохіна, М. Д. Мартинов, А. Ф. Мельник, О. М. Музичук, О. І. Нелін, С. В. Нечипорук, О. Ю. Оболенський, Д. В. Олійник, А. В. Панчишин, В. П. Пилипишин, А. М. Подоляка, Т. О. Проценко, Є. В. Сергієнко, Г. П. Ситник, Є. Ю. Соболев, А. В. Солонар, В. В. Сокурєнко, М. П. Ткач, В. Г. Тищенко, В. Г. Фатхутдінов, В. М. Черниш, С. І. Чернов, В. В. Чумак, М. Д. Шаргородський, Н. В. Шевченко, С. А. Шепетько, С. В. Шестаков, Н. В. Янюк, Л. Е. Ясінська та ін. Проте, попри значний масив напрацювань учених, недостатньо висвітленим залишається питання адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Таким чином, необхідність підвищення ефективності діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації в Україні, брак наукових досліджень із цієї проблематики, неналежна якість законодавства в зазначеній сфері зумовлюють актуальність дослідження адміністративно-правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Концепції реформування органів нотаріату (наказ Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 року № 3290/5) та в межах Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 років (Указ Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015). Роботу підготовлено відповідно до планів науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу чинного законодавства України й підзаконних нормативно-правових актів визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, сформулювати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно виконати такі завдання:

- схарактеризувати становлення та розвиток правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації;
- висвітлити правові засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та встановити місце норм адміністративного права серед них;
- систематизувати принципи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації;
- з'ясувати форми й методи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації;
- окреслити завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації;
- проаналізувати види й особливості юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації;
- узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та можливості його використання в Україні;
- визначити напрями вдосконалення нагляду й контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації;
- запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час діяльності нотаріусів в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації в Україні.

Методи дослідження. Під час підготовки дисертації використано комплекс загальних і спеціальних методів наукового пізнання. За допомогою *історико-правового* методу з'ясовано генезу правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації (підрозділ 1.1). Метод *системного аналізу* використано під час характеристики правових засад регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та визначення місця норм адміністративного права серед них (підрозділ 1.2). З метою систематизації та опису принципів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації використано *системно-структурний* метод (підрозділ 1.3). *Формально-логічний* метод застосовано для з'ясування форм і методів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, завдань та функцій адміністративно-правового регулювання зазначеної діяльності (підрозділи 2.1, 2.2). За допомогою методу *логічного узагальнення* розглянуто види юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації (підрозділ 2.3). *Порівняльно-правовий* метод дав змогу узагальнити зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та окреслити можливості його використання в Україні (підрозділ 3.1). Завдяки *формально-юридичному* методу встановлено напрями вдосконалення нагляду та контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації (підрозділ 3.2). За допомогою *логіко-семантичного* методу уточнено понятійний апарат (розділи 1–3).

Науково-теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження є наукові праці фахівців у галузі теорії держави і права, конституційного, цивільного, адміністративного, фінансового, підприємницького права, інших галузевих правових наук. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, міжнародних документах, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які визначають правові засади діяльності нотаріату в Україні.

Інформаційну та емпіричну базу роботи становлять узагальнення практики нотаріальної діяльності в Україні, зарубіжного досвіду, аналітичні та статистичні матеріали, політико-правова публіцистика, довідкові видання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших монографічних досліджень теорії та практики адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, на підставі якого сформульовано низку пропозицій і рекомендації з удосконалення адміністративного законодавства, що закріплює правові засади діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. Основні з них такі:

уперше:

– запропоновано авторське визначення адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, яким слід вважати правовий механізм, що втілений у нормах адміністративної галузі права та визначає межі державного впливу на суспільні відносини, які виникають унаслідок

провадження нотаріатом державно-реєстраційних функцій, а також контролю та координації цієї діяльності;

– доведено доцільність закріплення в чинному законодавстві положення про те, що зупинення нотаріальної діяльності є підставою для блокування доступу нотаріуса до державних реєстрів на весь період існування обставин, у зв'язку з якими означену діяльність зупинено;

– з метою забезпечення прав осіб на власність запропоновано встановити можливість звернення осіб до іншого державного реєстратора, якщо нотаріус, який учинив нотаріальну дію, не може здійснити належну реєстрацію через блокування його доступу до відповідного державного реєстру;

– аргументовано, що такий вид відповідальності, як дисциплінарна відповідальність нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації, є специфічним і найбільш суперечливим видом відповідальності, адже, по-перше, нотаріуси фактично не перебувають у прямому підпорядкуванні стосовно суб'єкта, що вповноважений накладати відповідні стягнення, а по-друге, дисциплінарні стягнення, які можуть бути застосовані до нотаріуса, є досить суворими, оскільки позначаються на подальшій діяльності нотаріуса;

удосконалено:

– обґрунтування визначальної ролі норм адміністративного права в системі правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, оскільки положення більшості нормативно-правових актів регулюють суспільні відносини, які становлять предмет адміністративної галузі права;

– визначення категорій «дисциплінарна відповідальність нотаріуса за порушення законодавства у сфері державної реєстрації» та «дисциплінарний проступок нотаріуса». Зокрема, дисциплінарною відповідальністю запропоновано вважати можливість настання для нотаріусів заходів негативного характеру в разі вчинення ними дисциплінарного проступку, а дисциплінарним проступком нотаріуса – невиконання та/або неналежне виконання ним своїх обов'язків у сфері державної реєстрації, а також перевищення повноважень, якими його наділено відповідно до норм чинного законодавства України;

– тлумачення поняття юридичної відповідальності нотаріусів у сфері державної реєстрації, яке потлумачено як негативну реакцію з боку держави на неправомірні дії (правопорушення та/або злочин) нотаріусів у сфері державної реєстрації, що призвели до негативних наслідків для третіх осіб і за вчинення яких передбачено застосування до нотаріусів негативних наслідків, передбачених чинним законодавством України;

– дефініцію поняття методів адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері діяльності нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації. Цим поняттям позначають конкретні засоби, способи та прийоми регуляційного впливу на певний вид суспільних відносин, підґрунтям якого є норми адміністративного права;

– інтерпретацію поняття «контроль за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації», що потрактовано як напрям державно-владної управлінської діяльності, здійснюваної на підставі, у порядку, межах і формах, визначених

законодавством, з метою забезпечення належного рівня законності в зазначеній сфері, високого рівня правової та професійної культури й дисципліни нотаріусів шляхом виявлення та усунення випадків порушення законодавчих вимог під час виконання нотаріусами своїх повноважень і функцій як державних реєстраторів, умов та факторів, що сприяли цим порушенням, а також ужиття заходів щодо притягнення винних у їх учиненні до відповідальності;

– обґрунтування висновку, згідно з яким зміни, запроваджені в механізмі державної реєстрації, а також певні зміни в правовому статусі нотаріусів загалом є позитивними, однак стан законодавчого врегулювання нововведень потребує вдосконалення: наявні в чинному законодавстві прогалини створюють досить сприятливі умови для тиску на приватних нотаріусів з боку органів і посадових осіб Міністерства юстиції України, передусім через блокування доступу нотаріусів до державних реєстрів;

– визначення завдань і функцій правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. З'ясовано, що завдання адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації – це заздалегідь визначені кінцеві цілі реалізації механізму правового впливу на суспільні відносини у сфері державної реєстрації, що має певну правову форму та який приведено до дії за допомогою системи відповідних методів, а функції адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації – це конкретні напрями роботи механізму адміністративно-правового регулювання, які зумовлюють досягнення відповідних завдань у цій сфері;

дістали подальшого розвитку:

– наукове положення, згідно з яким генеза правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації тотожна процесу розвитку нотаріату на території України. Зауважено, що сучасний етап становлення та розвитку нотаріату означений розширенням нормативно-правової бази діяльності цієї системи органів, а також суттєвою демократизацією цього інституту. Зокрема, ідеться про запровадження приватної нотаріальної діяльності й розширення правового статусу нотаріату у сфері державної реєстрації;

– тлумачення поняття принципів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, які визнано основоположними ідеями, закономірностями адміністративно-правового впливу на суспільні відносини, що виникають у сфері державно-реєстраційної роботи нотаріату та виражають її цінність, а також установлюють допустимі межі державного регулювання за цим напрямом;

– узагальнення недоліків адміністративного законодавства, що регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації, а саме: а) чинний Закон України «Про нотаріат» майже не пропонує положень щодо виконання нотаріусом функцій і повноважень державного реєстратора, натомість це питання регламентують інші спеціальні закони та підзаконні акти; б) чинне законодавство не містить норм, які передбачали б пряму заборону нотаріусу виконувати функції та повноваження державного реєстратора, якщо його діяльність як нотаріуса зупинено; в) чинне законодавство безпосередньо встановлює, що здійснити реєстрацію має той

нотаріус, який учинив відповідну нотаріальну дію, передання повноважень щодо здійснення такої реєстрації іншому нотаріусу чи державному реєстратору не передбачено, а отже, проблемним є питання врегулювання можливості завершення державною реєстрацією вчинених нотаріальних дій, якщо доступ до реєстру нотаріусу заблоковано;

– твердження стосовно того, що в чинному законодавстві не розроблено єдиного нормативно-правового акта, у якому було б визначено порядок притягнення нотаріуса до дисциплінарної відповідальності, на підставі чого можна стверджувати, що його може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності на тих самих засадах, що й інших суб'єктів у сфері державної реєстрації (різнитимуться лише види стягнень);

– узагальнення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності, зокрема у сфері державної реєстрації, унаслідок чого з'ясовано, що в більшості країн світу представники цієї інституції наділені широким колом повноважень саме в контексті засвідчення правочинів, причому державну реєстрацію безпосередньо здійснюють інші державні органи;

– пропозиції щодо вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що напрацьовані в дисертації пропозиції та зауваження становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як основа для подальшого розроблення проблем діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації (акт впровадження Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України);

– *правотворчості* – у межах розроблення, підготовки й уточнення нормативно-правових актів з питань нотаріальної діяльності в Україні (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України);

– *освітньому процесі* – у межах підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Суд та правоохоронні органи», під час проведення занять із зазначених дисциплін у Національній академії внутрішніх справ (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Апробація результатів дисертації. Підсумки виконання наукового завдання й окремих його аспектів, одержані узагальнення й висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях, семінарах і круглих столах: «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (Київ, 11–12 грудня 2015 р.); «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (Запоріжжя, 26–27 серпня 2016 р.); «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (Одеса, 7–8 квітня 2017 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 208 сторінок. Список використаних джерел містить 303 найменування, розміщених на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, визначено об'єкт і предмет, сформульовано мету й завдання дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про їх апробацію результатів, а також щодо публікацій за темою дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації» складається з трьох підрозділів, які присвячено вивченню генези правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації; аналізу правових засад регулювання діяльності нотаріусів у зазначеній сфері державної реєстрації та з'ясуванню місця норм адміністративного права серед них; дослідженню принципів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 1.1 *«Гене́за правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації»* зазначено, що діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації як напрям функціонування нотаріату не завжди мав ключове значення. Аргументовано положення, згідно з яким на окремих історичних етапах розвитку нотаріального ремесла вказана форма діяльності набувала різного змісту, що було пов'язано з особливостями правового статусу цього інституту загалом.

Досліджено історичні передумови виникнення нотаріату в Стародавньому Римі. Констатовано, що розвиток інституту нотаріату на території Західної Європи був пов'язаний з активним перейняттям багатьма державами римської культури, а також появою значної кількості рецепцій римського права. Підкреслено зв'язок функціонування нотаріату на землях європейських країн з діяльністю духівництва. Попри давню історію зазначеного інституту, на території України нотаріат є досить новою формою діяльності порівняно зі світовим досвідом.

Вивчено наукові підходи до історичної періодизації виникнення та розвитку українського нотаріату. На підставі аналізу наукових поглядів, а також урахуваючи особливості політико-правового розвитку нашої держави, виокремлено та охарактеризовано такі етапи генези правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації: 1) формування основ нотаріальної діяльності в прадавній період – IX–XVII століття; 2) становлення нотаріату та основних сфер його діяльності за часів Російської імперії – XVIII – 17-ті роки XX століття; 3) радянський етап розвитку нотаріальної діяльності – 17-ті роки XX століття – 90-ті роки XX століття; 4) сучасний етап розвитку нотаріату – 90-ті роки XX століття й донині. Висвітлено організаційно-управлінські, політико-правові та інші аспекти становлення й розвитку в Україні діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації на кожному із зазначених історичних етапів.

У підрозділі 1.2 *«Правові засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та місце норм адміністративного права серед них»* з'ясовано сутність поняття правових засад, зокрема визначено його як сукупність нормативно-правових актів, які регламентують певний тип діяльності. Правовими засадами регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації запропоновано

вважати чинну нормативно-правову базу державних актів (законів, підзаконних документів), положення яких визначають порядок провадження нотаріальної діяльності вказаного типу, окреслюють особливості, а також правовий статус суб'єктів її реалізації.

На основі такого критерію, як юридична сила нормативно-правового акта, визначено та проаналізовано ключові законодавчі й підзаконні нормативно-правові документи, що регламентують діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації. Обґрунтовано роль і значення адміністративно-правового регулювання зазначеної діяльності нотаріусів. Акцентовано увагу на тому, що саме норми адміністративного права та законодавства регламентують питання системного підпорядкування нотаріату, особливості державного контролю діяльності останнього, коло повноважень, які на нього покладено.

У підрозділі 1.3 «Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації» зазначено, що діяльність нотаріусів України ґрунтується на певних принципах. Шляхом вивчення відповідних словникових і доктринальних джерел з'ясовано зміст поняття «принцип». Проаналізовано наукові підходи до тлумачення сутності й значення принципів у сфері права. Встановлено, що принципами права є засадничі ідеї права як найвищого регулятора суспільних відносин в Україні, які уособлюють його сутність, призначення та цінність. Визначено поняття принципів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації як вихідних ідей вираженого в нормах адміністративної галузі правового впливу на суспільні відносини, що виникають у межах роботи нотаріату як суб'єкта державної реєстрації, які формують допустиму основу державної координації в цій сфері та засвідчують суспільну цінність останньої.

Досліджено наукові думки з приводу класифікації принципів права та правових інститутів. Запропоновано принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності у сфері державної реєстрації поділити на такі групи: загальноправові принципи; галузеві принципи; спеціальні принципи нотаріальної діяльності у сфері державної реєстрації. Охарактеризовано зміст і значення кожної групи принципів для адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації» складається з трьох підрозділів, які присвячено дослідженню форм і методів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації; аналізу завдань і функцій адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації; з'ясуванню видів та особливостей юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 2.1 «Форми та методи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації» на підставі аналізу наукових праць учених розкрито зміст категорії адміністративно-правового регулювання. Встановлено, що адміністративно-правове регулювання – це правовий механізм, що втілений у нормах адміністративної галузі права та визначає межі державного

впливу на суспільні відносини, які виникають у результаті реалізації органами державної влади своїх повноважень, а також у сфері контролю та координації певної діяльності. У контексті дослідження такою діяльністю є робота нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації. Наголошено, що важливість і значущість вказаної сфери передбачає наявність комплексу форм та методів правового впливу, які, відповідно, становлять структуру адміністративно-правового регулювання нотаріату в галузі державної реєстрації.

Встановлено сутність поняття «форма» та «форма адміністративно-правового регулювання». Охарактеризовано форми адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері діяльності нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації, а саме: видання нормативно-правових актів, положення яких регулюють діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації, наприклад, законів, підзаконних нормативно-правових актів; учинення юридично значущих дій.

Досліджено сутність, значення та запропоновано класифікацію методів адміністративно-правового регулювання. Встановлено, що методи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері діяльності нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації – це конкретні засоби, способи та прийоми регулюючого впливу на певний вид суспільних відносин, підґрунтям якого є норми адміністративного права. Вивчено зміст і значення імперативного й диспозитивного методів у врегулюванні діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Констатовано, що в межах адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріату як суб'єкта державної реєстрації використовують виключно імперативні методи, до яких належать методи: примусу, сертифікації, дозволів і заборон, координації, контролю.

У підрозділі 2.2 *«Завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації»* зазначено, що адміністративно-правове регулювання нотаріату, що слугує суб'єктом державної реєстрації, як і правове регулювання в загальному вигляді, має своєрідне спрямування, що виявляється у відповідних функціях і завданнях. З огляду на це, досліджено зміст категорій «завдання» та «функція». Проаналізовано наукові підходи до розуміння функцій права і правового регулювання. Встановлено, що функція – це напрям діяльності або ж реалізації будь-якого об'єкта, наприклад явища, процесу тощо, вектор якого, зокрема в праві, визначається особливостями суспільних відносин, на які здійснюється вплив. Доведено, що завдання адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації – це кінцеві цілі реалізації механізму правового впливу на суспільні відносини у сфері державної реєстрації, що має певну правову форму та який приведено до дії за допомогою системи відповідних методів, а функції – конкретні напрями роботи механізму адміністративно-правового регулювання, які зумовлюють досягнення відповідних завдань.

До ключових завдань адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації зараховано: упорядкування суспільних відносин у сфері державної реєстрації; забезпечення правильної та ефективної роботи нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації; формування дієвої системи

контролю та координації нотаріату в процесі провадження ним державно-реєстраційних повноважень; процедурний регламент діяльності нотаріусів під час проведення державної реєстрації; визначення пріоритетних шляхів удосконалення управління та організації нотаріальної діяльності у сфері державної реєстрації; забезпечення безпеки правовідносин, що виникають у межах діяльності нотаріусів як державних реєстраторів, від порушень.

Функції адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності у сфері державної реєстрації запропоновано поділити на дві групи: галузеві функції (притаманні безпосередньо адміністративно-правовому регулюванню); спеціальні функції. Висвітлено зміст і значення окреслених груп функцій.

У підрозділі 2.3 *«Види й особливості юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації»* досліджено зміст понять «відповідальність» та «юридична відповідальність», у зв'язку з чим проаналізовано наукові підходи до тлумачення основних ознак зазначених категорій. Встановлено, що досліджуваною юридичною відповідальністю слід вважати негативну реакцію з боку держави на неправомірні дії (правопорушення та/або злочин) нотаріусів у сфері державної реєстрації, які призвели до негативних наслідків для третіх осіб та за вчинення яких передбачається застосування до них (нотаріусів) негативних наслідків, що передбачені чинним законодавством України.

Проаналізовано чинне законодавство щодо врегулювання юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації. Визначено види відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації, а саме: дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна та кримінальна. Висвітлено зміст, особливості й значення кожного виду відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації» складається з трьох підрозділів, які присвячено дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та з'ясуванню можливості його використання в Україні; висвітленню напрямів удосконалення нагляду й контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації; вивченню питань удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та можливості його використання в Україні»* зазначено, що Україна бере участь у багатьох міжнародних організаціях, а також безперервно працює в напрямі повноцінної інтеграції у світову спільноту. Наголошено, що впродовж останніх років активізувалися заходи економічного, політичного й іншого характеру з метою входження до складу Європейського Союзу. Проте позитивний результат зазначених процесів можливий лише за умови впровадження змін у правовій системі України відповідно до світових стандартів. Це передбачає аналіз і запозичення зарубіжного досвіду побудови правових інститутів та явищ в інших державах. Зокрема, зазначене стосується

питань організації та функціонування інституту нотаріату. Розглянуто наукові позиції щодо значення вивчення передового зарубіжного досвіду в питанні діяльності нотаріату задля вдосконалення якості й ефективності його функціонування в нашій державі.

З метою вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації в Україні вивчено досвід правової регламентації та функціонування нотаріату, зокрема як суб'єкта державної реєстрації, у таких країнах, як: Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Федеративна Республіка Німеччина, Франція. Акцентовано увагу на досвіді адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації країн пострадянського простору, зокрема таких як: Республіка Білорусь, Республіка Узбекистан, Республіка Казахстан. На підставі проведеного аналізу виокремлено позитивні та найбільш перспективні в контексті запозичення аспекти діяльності нотаріату як суб'єкта державної реєстрації у зарубіжних країнах.

У підрозділі 3.2 «Напрями вдосконалення нагляду та контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації» зазначено, що одним із ключових принципів діяльності нотаріусів, зокрема у сфері державної реєстрації, слід вважати законність, важливим засобом забезпечення якої є нагляд і контроль. У зв'язку з цим досліджено наукові підходи до тлумачення понять і характерних властивостей нагляду й контролю. Акцентовано увагу на проблематиці співвідношення цих категорій. Встановлено, що контроль як соціальне явище є важливим засобом управління та організації (як внутрішньої, так і зовнішньої), реалізація якого спрямована на виявлення відхилень від встановлених правил, норм або випадків їх прямого порушення та вжиття заходів щодо усунення цих недоліків, що сприяє підтриманню належного порядку в певній сфері, галузі суспільного життя, діяльності, щодо якої здійснюють контроль. Визначено поняття «контроль за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації», яким слід позначати напрям державно-владної управлінської діяльності, що здійснюється на підставі, порядку, у межах і формах, визначених законодавством з метою забезпечення належного рівня законності в зазначеній сфері, високого рівня правової та професійної культури й дисципліни нотаріусів, шляхом виявлення, усунення випадків порушення законодавчих вимог під час виконання нотаріусами своїх повноважень і функцій як державних реєстраторів, умов та факторів, що сприяли цим порушенням, а також вжиття заходів щодо притягнення винних у їх учиненні до відповідальності.

Доведено доцільність закріплення в Законі України «Про нотаріат» положення стосовно того, що Міністерство юстиції України здійснює контроль за законністю виконання нотаріусами функцій і повноважень суб'єктів державної реєстрації. Констатовано відсутність чітко сформульованих та оформлених на офіційному рівні принципів і завдань зазначеного контролю. Висвітлено проблему законодавчої регламентації підстав проведення перевірки (зокрема камеральної) діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. Аргументовано необхідність законодавчого визначення строків, на які компетентний суб'єкт може заблокувати доступ нотаріуса до Єдиного державного реєстру та/або Державного реєстру прав.

У підрозділі 3.3 «Удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації» зазначено, що одним із головних етапів удосконалення правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації є постійне покращення якості законодавчого регулювання матеріальних і процедурних аспектів цієї діяльності.

Наголошено на тому, що Закон України «Про нотаріат» практично не містить положень щодо виконання нотаріусом функцій і повноважень державного реєстратора, натомість це питання регламентується іншими спеціальними законами й підзаконними актами. Через це особа, яка займається нотаріальною діяльністю, не має цілісного правового статусу як суб'єкт, уповноважений державною на виконання публічних функцій. Наголошено на проблематиці законодавчого врегулювання питань блокування нотаріусам доступу до державних реєстрів. Розглянуто питання впливу змін у правовому положенні нотаріуса на його правове становище як особи, що виконує функції та повноваження державного реєстратора. Акцентовано увагу на необхідності більш детальної та змістовної регламентації умов і підстав блокування доступу нотаріуса до відповідних державних реєстрів у разі зупинення його нотаріальної діяльності з тих чи інших підстав, передбачених чинним законодавством. Висвітлено особливості врегулювання можливості завершення державною реєстрацією вчинених нотаріальних дій, якщо доступ до реєстру нотаріусу заблоковано. Висловлено власні міркування щодо проблем законодавчого регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та запропоновано шляхи їх розв'язання.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання – визначення сутності й особливостей адміністративно-правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети. Основні з них такі:

1. Виокремлено та охарактеризовано етапи правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації: 1) період формування основ нотаріальної діяльності – IX – XVII століття; 2) етап розвитку нотаріату й основних сфер його функціонування за часів перебування території нашої держави в межах Російської імперії – XVIII століття – 17-ті роки XX століття; 3) радянський етап становлення нотаріату – 17-ті роки XX століття – 90-ті роки XX століття; 4) сучасний етап – 90-ті роки XX століття й донині.

2. Визначено, що правові засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації – це сукупність нормативно-правових актів, положеннями яких регламентовано порядок провадження зазначеного типу діяльності, правовий статус її суб'єктів тощо. Найбільш важливими нормативно-правовими актами в досліджуваній царині визнано Конституцію України, закони України «Про нотаріат», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», підзаконні нормативно-правові акти, зокрема постанови Кабінету

Міністрів України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 25 грудня 2015 року № 1127, «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» від 26 жовтня 2011 № 1141, а також численні накази Міністерства юстиції України.

3. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації розподілено на три групи, а саме: 1) загальноправові принципи, до яких належать: принцип законності, верховенства права, відповідальності держави, принцип забезпеченості прав і свобод людини та громадянина; 2) принципи, притаманні адміністративній галузі права загалом, а саме: принцип повноти регулювання, принцип публічності, принцип відповідальності, принцип підзаконного адміністративно-правового регулювання; 3) спеціальні принципи, що передбачають дві підгрупи: а) принципи державної реєстрації загалом (принцип гарантованості державою об'єктивності, принцип достовірності та повноти відомостей про зареєстровані права на нерухоме майно та їх обтяження; принцип обов'язковості державної реєстрації прав у Державному реєстрі прав; принцип публічності державної реєстрації прав; принцип обов'язковості внесення відомостей до Державного реєстру прав виключно на підставах і в порядку, визначених законодавством; принцип відкритості та доступності відомостей Державного реєстру прав; принцип одночасності державної реєстрації зі здійснюваними відповідного роду нотаріальними діями); б) принципи адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності безпосередньо (принцип територіальної обмеженості нотаріальної діяльності у сфері державної реєстрації; принцип строковості вчинення нотаріальних дій; принцип процедурності й оскаржуваності діяльності нотаріусів як державних реєстраторів; принцип контрольованості реєстраційної діяльності нотаріусів).

4. Констатовано, що елементами механізму адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації слугують форми й методи правового регулювання. Причому до основних форм механізму правового впливу на відносини, що виникають у межах реалізації нотаріусами державно-реєстраційних повноважень, належать: а) видання нормативно-правових актів; б) організаційно-управлінське забезпечення діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації; в) учинення юридично значущих дій.

Встановлено, що ключовими методами адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації є методи: контролю, координації, дозволів і заборон, сертифікації та примусу.

5. Виявлено й охарактеризовано такі основні завдання адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації: 1) упорядкування суспільних відносин у сфері державної реєстрації; 2) забезпечення ефективної роботи нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації; 3) формування дієвої системи контролю та координації нотаріату в процесі провадження ним державно-реєстраційних повноважень; 4) окреслення процедурного регламенту діяльності нотаріусів під час проведення державної реєстрації; 5) визначення пріоритетних шляхів удосконалення управління та організації нотаріальної

діяльності у сфері державної реєстрації; б) забезпечення безпеки правовідносин, що виникають у сфері діяльності нотаріусів як державних реєстраторів, від порушень.

Функції адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації було класифіковано таким чином: а) галузеві функції, притаманні механізму адміністративно-правового регулювання загалом, до яких належать регулятивна та охоронна функції; б) спеціальні функції, зокрема забезпечувальна, організаційна, матеріально-технічна, контрольна, евристична.

6. Акцентовано увагу на тому, що нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації може бути притягнуто до таких видів юридичної відповідальності, як дисциплінарна, цивільно-правова, адміністративна та кримінальна. Констатовано, що питання юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації має виключно важливе значення з точки зору забезпечення їх ефективної діяльності як у сфері державної реєстрації, так і в контексті інших напрямів їх діяльності. Крім того, наявність юридичної відповідальності є додатковою гарантією для осіб, які користуються послугами нотаріусів стосовно того, що їх права не буде порушено, а в разі порушення, заподіяну шкоду (матеріального чи морального характеру) буде відшкодовано в повному обсязі. Доведено, що важливість інституту юридичної відповідальності в цій сфері суттєво актуалізує питання прийняття єдиного нормативно-правового акта, який би визначав засади притягнення нотаріусів до юридичної відповідальності, а окрему увагу в цьому документі необхідно приділити стягненням за порушення у сфері державної реєстрації.

7. Обґрунтовано необхідність запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн щодо адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, зокрема шляхом: а) підвищення рівня інформаційного забезпечення діяльності нотаріусів і створення відповідної законодавчої бази з упровадження в їхню роботу інноваційних цифрових технологій; б) забезпечення безперервного й оперативного обміну даними між органами нотаріату та відомствами державної реєстрації; в) підвищення рівня авторитету нотаріуса, визнання значущості здійснюваних ним дій та його обов'язкову участь як додаткової сторони у відносинах, пов'язаних із державною реєстрацією.

8. Окреслено напрями вдосконалення нагляду й контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації.

По-перше, з метою підвищення якості контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації запропоновано на офіційному рівні закріпити принципи його провадження, адже саме вони є вихідними, базисними вимогами щодо організації та реалізації будь-якої управлінської діяльності, визначають її орієнтири та пріоритети. Для контролю конкретизація принципів має важливе значення, оскільки цей вияв управління передбачає втручання в діяльність інших суб'єктів.

По-друге, запропоновано закріпити завдання контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації, адже в жодному з нормативно-правових актів, що регулюють контроль і нагляд за діяльністю суб'єктів, які здійснюють державну реєстрацію, їх не визначено.

По-третє, доведено необхідність чіткого визначення підстав проведення камеральних перевірок діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. Означене пов'язане з тим, що чинний порядок здійснення контрольних заходів, зокрема камеральної перевірки, щодо діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, не передбачає права інших суб'єктів, зокрема органів влади, окрім органів Мін'юсту, ініціювати таку перевірку. З огляду на це, у чинному законодавстві доцільно закріпити положення, згідно з яким контроль за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації з метою перевірки її законності також може здійснюватися за вмотивованою вимогою правоохоронних органів.

По-четверте, запропоновано в чинному законодавстві передбачити положення, згідно з яким невідкладно, але не пізніше наступного дня, з моменту прийняття суб'єктом контролю рішення про звернення до правоохоронних органів з метою здійснення ними відповідної перевірки обставин справи, яку вирішує контролюючий орган, усі необхідні відомості мають бути направлені до відповідного правоохоронного органу.

По-п'яте, встановлено, що чинне нормативно-правове підґрунтя, яке регулює контрольно-наглядову діяльність у сфері державної реєстрації, не містить чітких положень щодо прав та обов'язків суб'єктів, відносно яких здійснюються контрольно-наглядові заходи, а отже, необхідним є закріплення таких прав та обов'язків на нормативно-правовому рівні.

По-шосте, запропоновано конкретизувати строки, на які компетентний суб'єкт може заблокувати доступ нотаріуса до Єдиного державного реєстру та/або Державного реєстру прав, адже нині їх у чинному законодавстві не встановлено.

9. З метою вдосконалення законодавства, що регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації, запропоновано: а) чітко врегулювати питання про те, як зміни в правовому положенні нотаріуса позначаються на його правовому становищі як особи, що виконує функції та повноваження державного реєстратора; б) закріпити в чинному законодавстві положення про те, що зупинення нотаріальної діяльності є підставою для блокування доступу нотаріуса до державних реєстрів на весь період існування обставин, у зв'язку з якими означену діяльність зупинено. Такий підхід видається цілком доцільним, адже зупинення діяльності нотаріуса зазвичай зумовлено відсутністю в нього можливості належним чином виконувати нотаріальні дії, або коли в контролюючих органах є сумніви щодо законності здійснення ними своєї професійної діяльності. За цих умов цілком закономірним є припущення стосовно того, що функції суб'єкта державної реєстрації особа також не зможе виконувати з належним рівнем якості й законності. Тому з метою забезпечення дотримання режиму законності, захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб доцільно діяльність вживати вищезазначене блокування доступу нотаріуса до державних реєстрів. Причому вважаємо, що в зазначеному правилі слід передбачити виняток, зумовлений ч. 6 ст. 29-2 Закону України «Про нотаріат»; в) у чинному законодавстві встановити можливість звернення осіб до іншого державного реєстратора, якщо нотаріус, який вчинив нотаріальну дію, не може здійснити належну реєстрацію у зв'язку блокуванням його доступу до відповідного державного реєстру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Шинкарук А. І. Генеза правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 33. Ч. 2. Т. 1. С. 184–189. (Серія «Право»).
2. Шинкарук А. І. Правові засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та місце норм адміністративного права серед них. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 6–2. Т. 2. С. 112–117. (Серія «Юридичні науки»).
3. Шинкарук А. И. К проблеме определения задач административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. *Право и Политика*. 2017. № 2. С. 77–82. (Кыргызская Республика).
4. Шинкарук А. І. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 6. Т. 4. С. 101–105.
5. Шинкарук А. И. К проблеме определения функций административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. *Право и Закон*. 2018. № 1. С. 107–112. (Кыргызская Республика).
6. Шинкарук А. І. До проблеми визначення форм адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. С. 166–170.
7. Шинкарук А. І. До проблеми дисциплінарної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 4. С. 133–137.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Шинкарук А. І. До проблеми визначення спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів як суб'єктів державної реєстрації. *Теорія і практика сучасної юриспруденції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 11–12 груд. 2015 р.). Київ : Центр прав. наук. дослідж., 2015. С. 139–140.
9. Шинкарук А. І. Загальноправові принципи адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. *Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 26–27 серп. 2016 р.). Запоріжжя : Істина, 2016. С. 87–90.
10. Шинкарук А. І. До проблеми визначення методів адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 7–8 квіт. 2017 р.). Одеса : Причорномор. фундація права, 2017. С. 139–141.

АНОТАЦІЯ

Шинкарук А. І. Адміністративно-правові засади діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; інформаційне право; фінансове право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2018.

У дисертації на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу чинного законодавства України й підзаконних нормативно-правових актів визначено сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації, надано науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо їх удосконалення.

Висвітлено становлення та розвиток правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. Розкрито правові засади регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та встановлено місце норм адміністративного права серед них. Систематизовано принципи, з'ясовано форми й методи, завдання та функції адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації. Розкрито види юридичної відповідальності нотаріусів за порушення законодавства у сфері державної реєстрації. Узагальнено зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання діяльності нотаріусів у сфері державної реєстрації та можливості його використання в Україні. Опрацьовано напрями вдосконалення нагляду й контролю за діяльністю нотаріусів у сфері державної реєстрації. Запропоновано шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює діяльність нотаріусів у сфері державної реєстрації.

Ключові слова: нотаріус, державна реєстрація, правові засади, адміністративно-правові засади, принципи, форми, методи, завдання, функції, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність.

АННОТАЦИЯ

Шинкарук А. И. Административно-правовые основы деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2018.

В диссертации на основании обобщения научных трудов ученых, анализа действующего законодательства Украины и подзаконных нормативно-правовых актов определены сущность и особенности административно-правовых основ деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. Предоставлены научно обоснованные предложения и рекомендации по их усовершенствованию.

Охарактеризованы становление и развитие правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. Раскрыты правовые

основы регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации, установлено место норм административного права среди них. Определено, что правовые основы регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации – это совокупность нормативно-правовых актов, положениями которых регламентирован порядок проведения указанного типа деятельности, правовой статус ее субъектов и тому подобное. Обосновано, что в системе правовых основ деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации нормы административного права играют доминирующую роль. Под понятием «принципы административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации» предложено понимать основополагающие идеи, закономерности административно-правового воздействия на общественные отношения, которые возникают в сфере государственно-регистрационной работы нотариата, выражают ее ценность, а также определяют допустимые рамки государственного регулирования в данном направлении, принципы административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации.

Выявлены формы и методы административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. Раскрыто соотношение форм и методов административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации, в связи с чем обосновано, что форма данного регулирования является более широкой категорией, чем методы механизма правового воздействия на указанный круг общественных отношений. Определены задачи и функции административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации. Доказано, что задача административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации – это заранее очерченные конечные цели реализации механизма правового воздействия на общественные отношения в сфере государственной регистрации, что имеет определенную правовую форму и приводится в действие с помощью системы соответствующих методов, а функции административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации – это конкретные направления работы механизма административно-правового регулирования, обуславливающие реализацию соответствующих задач в данной сфере. Раскрыты виды и особенности юридической ответственности нотариусов за нарушение законодательства в сфере государственной регистрации. Акцентируется внимание на том, что нотариусов за нарушение законодательства в сфере государственной регистрации могут привлекать к следующим видам юридической ответственности: дисциплинарной, гражданско-правовой, административной и уголовной. Констатируется, что вопрос юридической ответственности нотариусов за нарушение законодательства в сфере государственной регистрации имеет исключительное значение с точки зрения обеспечения их эффективной деятельности как в сфере государственной регистрации, так и в контексте других направлений их деятельности.

Обобщен зарубежный опыт административно-правового регулирования деятельности нотариусов в сфере государственной регистрации и возможности его

использования в Украине. Предложены направления совершенствования надзора и контроля за деятельностью нотариусов в сфере государственной регистрации. Предложены пути совершенствования административного законодательства, регулирующего деятельность нотариусов в сфере государственной регистрации.

Ключевые слова: нотариус, государственная регистрация, правовые основы, административно-правовые основы, принципы, формы, методы, задачи, функции, административная ответственность, дисциплинарная ответственность.

SUMMARY

A. Shynkaruk. Administrative-legal background of notaries' activity in state registration area. – *Qualifying scientific work, as a manuscript.*

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law». – Research Institute of Public Law, Kyiv, 2018.

Thesis provides scientifically grounded proposals and recommendations on improvement related to substance and peculiarities of administrative-legal background of notaries' activity in state registration area based on analysis of scholars' publications, applicable legislation and by-laws.

Author characterized the evolution of legal regulation of notaries' activity in state registration area, outlined the legal background of notaries' activity in state registration area and identified the relevant place for administrative norms. Systematization is arranged for principles of administrative-legal regulation of notaries' activity in state registration area. Forms and methods of administrative-legal regulation of notaries' activity in state registration area are provided. Tasks and functions of administrative-legal regulation of notaries' activity in state registration area are revealed. Types and peculiarities of notaries' liability for state registration legislative acts violations are presented. Foreign practices of administrative-legal regulation of notaries' activity in state registration area are generalized along with proposals on its implementation in Ukraine. Ways of improving the state control and monitoring of notaries' activity in state registration area are elaborated. Set of amendments to applicable legislation regulating notaries' activity in state registration area is offered.

Keywords: notary, state registration, legal background, administrative-legal background, principles, forms, methods, tasks, functions, administrative liability, disciplinary liability.